

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

R. P. Ioannis Azorii Lorcitani, Societatis Iesv Presbyteri Theologi, Institutiones Morales

In Quibus Vnivers[a]e Quaestiones ad Conscientiam recte aut prauè
factorum pertinentes, breuiter tractantur

Azor, Juan

Coloniae Agrippinae, 1602

3. De varijs iurisiurandi modis & formis.

urn:nbn:de:hbz:466:1-14077

Octavo queritur, An Iurandum, quo per creaturas iuramus, specie differat à Iureiurando, quo quis iurat per Deum? Respondeo, minimè, quia quamvis Deo aliis honor, & cultus debeat, quæ creaturæ, quatenus tamen per creaturam iuramus, non propter ipsam, sed propter Deum, qui est auctor omnis veritatis, iuramus. Quare sicut cum Dei imaginem, veneramus, & colimus, eam non propter ipsam, sed propter Deum omnis sanctitatis datorem, & largitorem honoramus, & propterea eam veneramus eodem honore, & cultu, quo Deum, quia in ipsa imagine Deum colimus, & imaginem honoramus, quia Deum repræsentat, & refert. Sic etiam cum per creaturas iuramus, non propter ipsas, sed propter Deum omnis creaturæ veritatis auctorem iuramus.

Nono queritur, An Iurandum simplex à solempni distinguatur specie? Respondeo, minimè, quoniam solempne nihil aliud habet præter simplex, nisi iuris humani præscriptum modum, & formulam, quæ iurandi accedit, quæque ad eius substantiam non pertinet.

Decimo queritur, An Iurandum, quod adnexum habet maledictum, quam blasphemiam vocant, in Deum vel sanctos cæli habitatores, & ciues, specie differat ab eo, quod omni maledictio, & blasphemia vacat? Respondeo, ratione Iurandi non differre, specie, tamen distinguuntur ob circumstantiam adiunctam, ob quam periurium aliam accipit speciem. Periurium enim cum blasphemia, & maledictio coniunctum duas habet deformitates specie diuersas, quoniam est periurium, & cõuicium, ac maledictum in Deum. Periurium est, quatenus aliquid mendaciter iuratur; Blasphemia verò, quatenus habet adiunctum maledictum in Deum, vt si quis mendacium confirmet iureiurando per creaturam aliquam tanquam per Numen, ac Deum: nam Blasphemus est, qui iurat per creaturam tanquam diuinitatis aliquid habentem, eo quod tribuit creaturæ, quod solius est Dei proprium: defert creaturæ honorem, & cultum, qui soli Deo debetur.

Caput II.

De varijs Iurandi modis, ac formis.

Primo queritur, Quot, & quæ sint Iurandi formulæ? Respondeo, eas posse ad tres commodè reuocari. Aliæ sunt, de quibus conuenit, inter omnes eas habere Iurandi vim, & rationem; Aliæ vero sunt, de quibus ambigitur, contineant nec ne Iurandum: Aliæ demum, quæ sunt cum maledictio in Deum, hoc est, cū blasphemia coniunctæ. Formulæ igitur iurandi certæ, & exploratæ sunt eæ, quibus aliquid asserimus, negamus, aut promittimus Dei testimonium expressè, vel occultè, siue tacitè adducendo. Rursum eæ loquendi formulæ, quibus aliquid asserimus cum particula *Per*, aut particula *In*: nam phrasî scripturæ vtitur, *iurare in nomine alicuius*, est, Iurare per nomen illius, *iurare in veritate*, in iudicio, & iustitia, perinde est, ac iurare pro re vera, pro re iusta, & pro re seria, vt paulò ante explicauimus. Eæ itidem formulæ, quibus per execrationem aliquid asserimus, certam Iurandi rationem habent.

Continent igitur Iurandi rationem sequentes formulæ: *Deum testor*, siue *testificor*; *Testem aduoco* siue *adhibeo*: *Per Deum iuro*: *Testis su mihi Deus*: *Vini Deus*, aut *Vini anima mea*, vel *tua*: *Per Euangelium*, per *Crucem*, per *sanctos*, per *calum*: *Per animam viam*, vel *salutem meam*, vel *heri*, *pariter me iuro*: *Per sancti Petri caput*, *vestem*, vel *templum*. Item, hoc modo: *Hæc vel illa mala mihi*, vel *meis propinquis*, aut *necessarijs contingant*, *Ita me Deus amet*, *iuret*, *seruet*, *liberet*, & alia id genus multa.

Formæ verò, de quibus merito ambigitur, contineant, nec ne Iurandum, sunt, quæ sequuntur: *Deus scit*, *Deus videt*, vel *audit me verum asserere*: *testor*, vel *dico*, *coram Deo*; Item, *in anima mea*, *in vita*, *salute*, & *conscientia mea*, *in fide mea*, aut *in fide boni*, *ingenui*, aut *Christiani viri*, & alia his affines, & proximæ. De quibus primò mihi videtur dicendum, eiusmodi asserendi formulas Iurandi rationem habere apud eos homines, apud quos in more positum est, vt accipiantur tanquam modi loquendi Iurandi vim habentes. Item, si iuxta sententiam eorum, qui huiusmodi loquendi formulis vtuntur, Iurandi rationem contineant. *P*ertinet, si ea, quæ his formulis nominantur, adducantur in testimonium tanquam res, in quibus Deus honoratur, & colitur, vt auctor omnis veritatis. Postremo, si nihil horum adfuerit, tunc is, qui est à sacris confessionibus, de his formulis iudicare debet, secundum communem Doctorum sententiam, qui inter se dissident: nam Cai. *secunda secunda*, quæstio 89, articulo quinto, & sexto. Sor. lib. 8. de iustitia quæstio 1. art. 1. de his duobus loquendi modis; *Deus scit*, vel *audit*, quod *dico*; vel *coram Deo dico*, vel *Testis est mihi Deus*, distinguunt: si tantummodo in modum enunciationis dicantur, Iurandi vim non habent; si autem in modum inuocationis proferantur, Iurandum continent. Nauarrus vero in *Manua*, cap. 12. nu. 3, simpliciter, & absolute testatur Iurandi vim continere. Et certè S. Augustinus epist. 89. quæ est ad *Hilarium*, in questione quinta, hæc omnia ad Iurandum reuocat, & vltus hominum tanquam Iurandum solet adhibere, & accipere.

De ijs verò formulis, *In fide mea*, aut *Per fidem meam*, *In fide*, vel *Per fidem boni*, *ingenui*, *nobilis*, *Christiani*, *Religiosæ hominis*, nisi Christi fides intelligatur, iudicandum est eas Iurandi rationem non habere, vt est cõmunis Doctorum opinio, ita enim docent Caiet. Sotus, & Nauar. *locis citatis*, idem testantur Angel. *iuramentum*, 1. nu. 4. & 6. Tabien. *iuramentum numer. 1. & num. 33*. Syluest. *iuramentum*, primo questione quinta, & sexta. Eorum enim verborum sensus est, *Hoc dico*, vel *refero ea fide*, quæ haberi solet viro nobili, ingenuo, Christiano, vel Religioso.

Eas porro formulas loquendi: *In vita*, *salute*, *anima mea*, aut *conscientia mea*, pleriq; docent Iurandi vim continere: quia particula *in*, idem valet, quod particula *Per*, cum dicimus *Per animam*, *viam*, *conscientiam meam*: led in his Iurandum continetur, ergo & in illis.

Eæ verò formulæ, quæ inter loquendū frequenter adhibemus, certè, *professo*, *reuerentiæ* est, Iurandi vim non habent. Cū præterea dicimus, *in veritate*, aut *Per veritatem*, Iurandum non continent, dummodo in animo non sit iurare per Deum, qui est

prima veritas, aut per veritatem, cuius auctor est Deus, tunc enim per creaturam iuraremus. Vnde in illis verbis, quibus Christus Dominus passim, ac frequenter utebatur, *Amen, Amen dico vobis*, iusu randum minimè continetur: nam hebraica vox, *Amen*, nihil aliud significat, nisi verè. Apud Lucà legimus etiam: *In veritate dico vobis*. Quod iusurandum non est; quamvis quidam existiment in utroque illo loquendi modo Christum iurasse, vt videtur significare Innoc. in c. *Et si Christus, de Iureiu.*

Secundò quaeritur, quæ sint formæ iurandi, blasphemiam in Deum, vel sanctos cæli habitatores dictam continentes? *Respondeo*, pro varietate nationum, & gentium varias esse huiusmodi iurandi formas. Vt generatim tamè aliquid dicam; blasphemiam continent eæ, in quibus verbù proferitur, quo aliquid Deo denegatur, quod ipsi conuenit, vel affirmatur aliquid, quod in illum non cadit. Vnde blasphemia est per creaturam tantquam numinis, & diuinitatis aliquid habentem iurare, vt per Iouem, Martem, Herculem, Idola. Item, si verbum proferatur, quo quis fidem Christi abneget, vel à religione Christiana recedat. Item, si aliquid dicatur, quo Deus, vel Sæcti patriæ supernæ ciues pœnis, malisue subijciantur, neque enim his villo modo sunt obnoxij. Si item per Dei vel Sanctorum incolarum cæli membra obsecrè, & turpiter iuretur. Vnde apud quosdam quinq; vel sex sunt impia, & nefaria verba, quæ blasphemiam continent, hæc nempe; *Desireo del tal*, nimirum Deo, *Reniego de tal*, No creò en el tal, quæ tria significant defectiõnem à Fide. Alia verò tria sunt, quæ execrationem contumeliosam continent; nimirum, *Por vida del tal*; quod est dicere, Per vitam Dei: *Voto al tal*; id est, Execror, ac detestor Deum. *Pese al tal*, aut *Mal grado aya Dios*, quasi latinè diceretur, Doleat Deus, Deum tædeat, aut Malè Deus se habeat, vel malè valeat. *No a poder Dios* hoc est, Nihil Deus potest. *Por vida de Dios, reniego de la fe, ò del crisma, que recebi*. Abnego Fidem, aut Chrisma quosum per Baptisum imbutus. His blasphemijs vtuntur homines scelerati, ac perditii.

Apud alios solent esse alia, quales hæc sunt; *Al dispetto di Dio*, quæ atrocè esse blasphemiam secundum communem sententiantur. *Couar. in c. quamuis de pact. in 6. p. 1. §. 7. nu. 9. Clari. lib. 5. recep. sentent. in practica crimina. verbo. blasphemia. num. 2. licet Baldus, quem teste Couarruua sequuti sunt Angelus, & Felinus, senserit non esse blasphemiam. Maledictio sia Dio, vrisso, traditore, gli venga il cancro, & alia his similia, quibus aut mala Deo nefarij homines imprecantur; aut quæ sunt Dei, contumeliosè, inhonestè, ac turpiter nominant, aut impiè detrahunt Deo, quæ ipsi conueniunt; aut quæ in eum non cadunt, tribuunt impudenter.*

Porro ea est etiam iurandi formula satis ambigua, qua solent aliqui dicere: *Sicut Dem est veritas*; aut *Sicut est filius B. Virginis*, ita est verum, quod dico; aut, *Sicut Evangelia sunt vera*, ita verum testor; aut, *Sicut S. Franciscus est Innocens*, sic ego sum mundus, ac purus, quæ verba si significant, tantam esse veritatem in dictis nostris, quanta est in Deo, aut in Euangelijs; aut tantam integritatem, quanta est in B. Francisco, verba sunt cum blasphemia coniuncta: Si verò tantummodo similitudinem quandam contineant, nimirum; Hoc, quod dico, modò quodam

est verù, sicut Deus sua natura est verus; tunc manifestè blasphemiam nõ continent, quoniam nec diuinæ veritati, nec B. Francisci innocentie nostram æquamus.

Tertiò quaeritur, Quid & quantum mali contineat deprauatus iurandi vsus? De hac quaestione *Sot. lib. 8. de inst. q. 2. ar. 3. Nauar. in Manua. c. 12. n. 6. Medi. in sua instruct. confes. lib. 1. c. 14. §. 4. Respondeo*, ex frequenti iurandi vsu, & consuetudine quendam deprauatum habitum comparari, qui hominem ad iurandum incitat, flestit ac mouet, hic autè genitus, & acquisitus habitus quamuis ex malis actibus procreatus sit, actu tamen peccatum non est, cum non sit actus, sed tantum vitiosus habitus ex malo genitus, & comparatus, & ad malum inducens; actibus autem meremur, aut peccamur, habitibus nõ itè. Deinde, qui eiusmodi prauo habitu incitatus, & motus iurat, si quando iurat, certo & manifesto nouit, aut credit verum esse, quod iurat, lethale peccatum non incurrit; quia nec mendacium iureiurando confirmat, nec se periurij periculo exponit. Qui vero prauo illo habitu iurat, si ita subito iuret, vt plenam animi deliberationem iusurandum præcurrat, lethalis peccati reus censendus non est, vt ex proximè antedictis patet. Quid si ita iuret, vt quamuis subito, plenè tamen, & perfectè animaduertat se iurare? Certè lethali ter peccat, quamuis verum iuret, non falsum; quoniam sese periurij periculo obijcit. Sic *Sotus*, & *Nauar. locis supra citatis. Præterea*, qui etiam dicto prauo habitu iurat nullam rationem habens eius, quod iuraturus est, sit verum necne, lethali se crimine obstringit, si ex animo plenè considerante, & deliberante iuret; quoniam toties periurij periculù incurrit, quoties iurat. Postremò qui prauam, ac peruersam passim iurandi consuetudinem habet, & apud se firmam deliberatione constituit, nunquam falsum iureiurando confirmare: si iuret verum, venialem tantummodo culpam contrahit, quoniam absque iusta, & debita causa iurat. Si verò falsum iuret, lethali ter delinquit, quoniam periurus est. Sic *Sotus*, & *Medina locis superius dictis.*

Quartò quaeritur, Quo pacto se gerat, qui confessionem audit eius hominis, qui prauam habet consuetudinem iurandi? *Respondeo*, videndum esse, an antea fuerit sæpe admonitus, vt eam consuetudinem radicitus euellendam, & à se abijciendam curaret? Deinde, an ea de re admonitus curam, & diligentiam ad eam consuetudinem extirpandam contulerit. Si enim nunquam est admonitus, absoluti à peccatis iure potest ea conditione, vt statuat apud se eam consuetudinem vel le omnino deponere. Idem iuris est, si alioqui admonitus studij, curæ, & laboris aliquid adhibuerit ad eam depellendam. Si tamen ter quater uis, ac sæpius etiam admonitus nihil in ea re studij, & operæ posuerit, & si absolutio simpliciter deneganda non est, videtur tamen ad tempus differenda, vt operæ aliquid interim in id conferat: nisi iusta alioquin causa subsit, qua statim à peccatis absoluti debeat. possunt enim iusta causæ subesse. *Medina loco citato.*

Quintò quaeritur, An fas sit per creaturas iurare? Ratio quaestioni est, quia in c. *Clericum 22. q. 1. ex Concil. Carthagin. 4. statutum est. Clericum per*

creatu-

creaturas iuramentum, acerrimè esse obiurgandum: quod si perfiterit in vitio, excommunicandum. Et cap. si quis, eadem causa, & *Questione dicitur: Si quis per creaturam iurauerit, acerrimè castigetur, & iuxta id, quod Synodus dyadicauerit puniatur.* Respondeo, Hieronymum in ea fuisse sententia, vt putauerit in Evangelio prohibuisse Christum Dominum iurare per creaturas, non autem, per Deum. Sic enim ait ille, paulò ante dicto loco cap. Considera. 22. quæst. 1. Considera quod Saluator non per Deum iurare prohibuit, sed per celum, & terram, & per Hierosolyam, & per caput tuum: hoc quasi paruulus fuerat lege concessum, vt quo modo victimas Deo immolabant, ne eas immolarent Idolis, sic etiam iurare permitterentur per Deum, non quòd rectè hoc facerent, sed, quòd melius est Deo id exhibere, quàm De manijis. Innocentius quoque III. in cap. ejsi Christus, De Iureiurando, videtur Hieronymi sententiam secutus, his verbis scribens: licet iuramentum prohibuisse Dominus videatur; nunquam tamen per creatorem iurare prohibuit, ne per huiusmodi iuramentum transferretur ad creaturam honorificètia creatoris. Et probat, quia cum in Evangelio præmittatur: Dico vobis, Nolite iurare omnino, statim subiungitur: Neque per celum, & terram, neque per Hierosolyam, neque per caput tuum. Hæc ille.

Cæterum communis est omnium Theologorum sententia, Christum Dominum Matth. 5. non solum iusurandum per creaturas; sed etiam per Deum vetuisse: & certè ea sententia ex his quæ Matth. 5. habentur, planè colligi potest. Ait enim ibi Christus Dominus: Sit sermo vester, Est, est, Non, non, quod autem his abundantius est, à malo est, cum generatim prius dixisset: Nolite iurare omnino. Obijcies. Quare igitur solum proposuit exemplum in Iureiurando per creaturas? Respondeo, duplicem errorem in iureiurando Christum Dominum in Scribis, & Phariseis reprehendere; vnum, quòd putarent mendaciter iurare per Deum, esse lege prohibitum, non autem per creaturas; & inde deducebant, si quis per creaturas iurasset, eum non peccare, si quod iureiurando per creaturas promiserat, minimè præstiffet. Alter error Scribarum, & Phariseorum erat, quòd iurare passim, & pro qualibet re leuissima, & nullius momenti solebant: credebant enim solum in lege prohibitum iurare mendaciter, & propterea dixit Christus, Nolite iurare omnino; id est, In quotidiano, & familiariter sermone nullum penitus iusurandum adhibeatis, siquidem nulla est iurandi necessitas: nec item per creaturas iuretis, sed facis est, si simplici affirmatione, aut negatione semper vtamini. Animaduertendum tamen est, per creaturas posse quempiam dupliciter iurare: Vno modo per eas tanquam numinis, & diuinitatis aliquid habentes: quo pacto Gentiles iurabant per Idola, per Iouem, per Herculem, per Martem: & huiusmodi Iusurandum blasphemiam continet, quoniam quod est Dei proprium, creaturæ tribuitur, nimirum esse omnis veritatis auctorem, testem, & iudicem, qui nec falli omnino, nec fallere possit: & hoc est, quod ius Canonicum prohibet in cap. Clericum, & cap. si quis paulò ante dictis. Altero modo iurat quis per creaturas, nò propter ipsas, sed propter Deum, qui est auctor omnis veritatis, & sanctitatis, quam habent creaturæ: & Iusurandum huiusmodi tantum abest, vt blasphemiam contineat, vt sit etiam religionis opus, & officium, si iu-

retur in veritate, iudicio, & iusticia. Hoc itaque Iusurandum nò simpliciter prohibuit Christus, sicut nec Iusurandum per Deum, sed frequentem vsum iurandi vt ante iam dixi.

Sextò quæritur, An liceat Iusurandum exigere Anabaptistæ, quia censent Iusurandum in vniuersum esse in Evangelio prohibitum, inferunt quoque, eos grauissimè peccare, qui iusurandum petunt, siue priuati homines sint, siue Magistratus, & Iudices. At enim illi vehementer falluntur. Iusurandum enim, maximum est remedium expediendarum litium, vt dixit Iurisconsultus in l. 1. ff. de iureiur. & ideo iustissimè sæpius causa controuersæ & litis dirimendæ Magistratus, & Iudices postulant, & rei vel actores alteri deferunt. Iustè quoque in pactis, conuentis, & commercijs exigitur, & interponitur Iusurandum, vt contractarum rerum fides sit firmitior, & certior.

Caput III.

De Iureiurando, cui videtur veritas aliquo modo deesse.

PRIMO quæritur, Quodnam peccatum sit, quando in iureiurando veritas desideratur? Respondeo, communem esse sententiam: Quotiescunque iureiurando, quo quippiam affirmamus, vel negamus, veritatem deesse scimus, lethale crimen contrahimus, siue graue sit, siue leue, & minimum mendacium, quod iureiurando firmamus. Nam pari iniuria Deum afficis, si eum testem arcessas in graui mendacio, aut leui confirmando. Sic Theologi, & Canonici iuris interpretes, & Summissæ. Præterea, qui putat, & credit falsum esse, quod iurat, lethaler delinquit, siue falsum, siue verum sit, quod iurat. Qui item falsum iurat credens esse verum, nisi quam potuit iustam, ac debitam arbitrio boni viri curam, & diligentiam adhibuerit, vt totam rem prius bene cognitam, & perspectam haberet, in lethalem ille culpam incurrit. Qui etiam iurat, dubitans tamen, sit ne falsum, an verum, quod iurat, lethaler peccat, cum se exponat, & obijciat periculo periurij. SI QVAERAS, quando deest veritas iuriurando, quod promissorium vocatur; Respondeo: Quando quis promissionem iureiurando confirmat; cum tamen animus, & voluntas desit id præstandi, quod iurat, mendaciter iurat, quare lethale crimè admittit. QVAERES deinde, an etiam, qui iurando promittit non habes in animo seruare promissum, grauer delinquat, si promissio sit rei leuis, & minima? Respondeo, etiam communem opinionem esse: quem admodum in iureiurando, quo aliquid asseritur, quotiescunque veritas deest, lethaler peccatur; sic etiam cum quippiam aliquis promittendo iurat, nisi statuat promissa persolvere, lethalem contrahit culpam, siue magnum quid, siue paruù polliceatur. Deum enim falsi promissi testem aduocat. Aequalis autem Deo iniuria sit, si eum magna, aut parua promissionis falsæ testem adhibeas.

Secundò quæritur, An qui iureiurando aliquid alteri promittit, cum tamen in animo non habe-